

ข้อสังเกตต่อ บทความ¹

การนำมหาวิทยาลัยออกนอกระบบ : ข้อพิจารณาบางประการก่อนนำมหาวิทยาลัยชายทอดตลาด

โดย ศ.ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ

คัดค้านกลไกตลาดในมหาวิทยาลัย!!

รศ.ใจ อึ้งภากรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกริ่น

ข้อเขียนของอาจารย์ทั้ง 2 ท่านนั้น เผยแพร่อยู่ใน website ของมหาวิทยาลัยเที่ยงคืนตั้งแต่ปี 2549 แม้ว่าจะเป็นบทความที่ผ่านมาแล้วครึ่งทศวรรษ² แต่บทความขนาดสั้นของอาจารย์ทั้ง 2 ท่าน ก็ยังถูกนำมาใช้อ้างอิงบนหน้า Facebook “ม.นอกระบบ ม.เกษตร” และ “แนวร่วมนิสิตนักศึกษาคัดค้าน ม.นอกระบบ” พร้อมกับการเคลื่อนไหวตั้งแต่ต้นปี 2555 ทั้งจาก นักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ รวมถึง บุคลากรของมหาวิทยาลัยไม่ว่าจะเป็น อาจารย์ หมอ พยาบาล ในห้วงยามที่มหาวิทยาลัยหลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็น มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รวมถึง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เป็นต้น กำลังเริ่มขยับเพื่อพามหาวิทยาลัยออกนอกระบบ (ราชการ)³

ในบทความนี้จะแบ่งข้อสังเกตเป็น 2 ส่วน โดย ส่วนแรก เป็นข้อสังเกตที่เป็นการวิเคราะห์หัวเนื้อหา ความเป็นเหตุเป็นผล ในบทความเพื่อมุ่งตอบคำถามที่ว่า บทความได้ให้คำตอบตามความตั้งใจของผู้เขียนหรือไม่ และ ส่วนที่สอง เป็นการให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมของผม ซึ่งควรต้องกล่าวไว้ว่าอาจไม่มีความชอบธรรมนัก เนื่องจากข้อมูล ข้อเท็จจริงบางอย่างได้ผ่านการทดสอบมากกว่า 5 ปีแล้ว

ข้อสังเกตแรก ผู้เขียนบทความทั้งสองตอบเจตย์ที่ตัวเองตั้งหรือไม่

สมมติฐาน (หรือ bias เบื้องต้นของผม) เชื่อว่า บทความทั้งสอง (ซึ่งถูกเขียนในช่วงเวลาที่มหาวิทยาลัยของรัฐอย่างน้อย 3 มหาวิทยาลัยอยู่ในระหว่างการพิจารณานุมัติเพื่อออกนอกระบบ) เขียนเพื่อแสดงจุดยืน หรือทัศนคติไม่เห็นด้วยกับการออกนอกระบบ โดยการเขียนเพื่อแย้งดังกล่าว น่าจะทำได้ 2 ทาง คือ 1) บอกว่า “ระบบเดิม หรือการอยู่ในระบบราชการ” วิเศษอย่างไร และ/หรือ 2) บอกว่า “นอกระบบราชการ” ไม่ดีอย่างไร (อาจต้องกล่าวไว้ก่อนว่า นอกระบบราชการใน

¹ วีรบุรุษ วิสารทสกุล นักศึกษาปริญญาเอกสาขาประชากรศึกษา เอกสารสำหรับวิชาวินิจฉัยพัฒนาคุณภาพประชากรฯ (2555)

² <http://61.47.2.69/~midnight/midnight2544/0009999828.html> ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาของรัฐบาล พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ที่กรม. และ สนช. มีมติเห็นชอบกับ ร่าง พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐหลายแห่ง อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นต้น

³ หรือบางท่านใช้คำว่า มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ความหมายนี้ คือ เอกชน ณ ขณะนั้น ไม่มีทางเลือก และยังไม่มีการพูดถึง สถานะภาพ ส่วนราชการที่เป็นแบบ public entrepreneurship หรือ มหาวิทยาลัยในนัยยะแบบ academic entrepreneurship

ซึ่งผมตีความว่า บทความของ อ.ชาญวิทย์ พยายามจะเขียนเพื่อบอก ความพิเศษของการอยู่ในระบบราชการ ในขณะที่ บทความของ อ.ใจ พยายามชี้ว่า นอกกระบวรราชการ หรือการเป็นเอกชนแล้วคว่ำอย่างไร ซึ่งเมื่ออ่านบทความทั้งสองแล้วก็น่าจะทำให้ผู้อ่านทั้งหลายเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้น ว่าอยู่ระบบเดิม ดีกว่าไปนอกกระบวร เพราะมีข้อมูลทั้ง 2 ด้านเสริมกันอยู่...แต่ผมไม่ได้คิดแบบนั้น

ในบทความแรก ของ ศ.ดร.ชาญวิทย์ นั้น เริ่มต้นจากอาจารย์มีสมมติฐานหรือความเชื่ออยู่ว่า มหาวิทยาลัยนั้นเป็น ศูนย์กลางทางปัญญาของสังคม / เป็นที่รวมของคนที่มีความรู้ มีสติปัญญา ทั้งศาสตร์และศิลป์ / เป็นที่สร้างคนรุ่นใหม่ ออกไปเป็นผู้นำของสังคม ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงเป็นทางรอดของสังคม (ในเบื้องต้น ผมขอเชื่อตามสมมติฐานนี้ไปก่อน เพราะหากไม่เชื่อตามสมมติฐานนี้ เราก็คงไม่ต้องอ่านกันต่อ)

ถัดมาอาจารย์ได้นำเสนอแนวทาง 10 ประการเพื่อการ "ปฏิรูป" มหาวิทยาลัย ที่เป็นทางเลือกจากการขายทอดตลาด โดยนัยของข้อเสนอ ไม่สามารถตีความเป็นอื่นได้ นอกจาก "ระบบเดิม หรือในระบบไม่ดี" จึงจำเป็นต้อง ปฏิรูปเสียใหม่

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของข้อเสนอ ก็พบว่ามีความขัดแย้งกันเองอยู่หลายประเด็นและยังไม่ได้เป็นแนวทางที่จะ ยืนยันว่า ระบบเดิมดีกว่าอย่างไร เช่น แนวทางที่ 1 เป็นการยืนยันให้คงไว้ซึ่ง "ระบบราชการ" ...(1) ควรธำรงรักษาไว้ซึ่งระบบราชการ (ที่ดี) และจงภูมิใจในความเป็น "ข้าราชการ" (ที่ดี) ซึ่งแปลตามลายลักษณ์อักษรว่า คือ "ผู้รับใช้กิจการของพระราชฯ" หรือของพระเจ้าแผ่นดิน

แต่กลับมิได้อธิบายว่า ระบบนี้คืออะไร และจะเป็นระบบที่นำไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางปัญญาของสังคมได้อย่างไร ในขณะที่ แนวทางที่ 2 และ 3 กลับเรียกร้องว่า ระบบราชการนี้แหละต้องแก้ไข ปรับให้ดีขึ้น และต้องทำให้ทันสมัยมากขึ้น ...(2) ดำเนินการปฏิรูปหรือแก้ไขระบบราชการที่เป็นอยู่ ให้คล่องตัว ให้ทันสมัย... (3) ดำเนินการบริหารและจัดการในระบบคณาชน ...ให้ระบบที่ดำเนินมาทั้งในรูปแบบของราชการปกติ กับระบบที่สร้างขึ้นใหม่และซ้อนกันในบางมหาวิทยาลัย ...ในรูปแบบของ "ราชการมหาวิทยาลัยที่ทันสมัย" ในที่สุด

ในขณะที่แนวทางข้อที่ 4 ให้ยึด "ความเป็นเลิศทางวิชาการ" เป็นหลักการสำคัญอันดับหนึ่ง และ แนวทางข้อที่ 5 ต้องสร้างสมดุลระหว่าง "ศาสตร์และศิลป์" ให้ทัดเทียมกันทั้งวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ประยุกต์และบริสุทธิ์ กับวิชาการด้านสังคมและมนุษยศาสตร์ ไม่ใช่ 80:20 อย่างที่เป็นอยู่ ซึ่งน่าจะขัดแย้งอย่างยิ่ง กับแนวทางข้อที่ 7 ที่ให้ถือนโยบาย "จิวแต่แจ้ว" ยึดหลักที่ว่ามหาวิทยาลัยที่เด่นและดัง ไม่มีความจำเป็นจะต้องเป็น "comprehensive university" หรือต้องมีทุกสาขาวิชา

ซึ่งพิจารณาแล้ว ก็ไม่เข้าใจว่า เราควรพัฒนาให้เก่งเฉพาะด้าน เฉพาะอย่างให้มีความเป็นเลิศ ซึ่งก็คงต้องลำเอียงในการจัดสรรทรัพยากร หรือ เราควรจัดสมดุล โดยการเกลี่ยทรัพยากรที่จำกัดให้กับทุกด้าน ทุกสาขาในมหาวิทยาลัย

และยังควรต้องตั้งข้อสงสัยไว้ก่อนด้วยว่า ความเลิศทางวิชาการ (แนวทางข้อที่ 4) กับ การเป็นทางรอดให้กับสังคม (สมมติฐาน) เป็นเรื่องเดียวกันจริงหรือ เมื่อเกณฑ์ประเมินมหาวิทยาลัย ประเมินอาจารย์ ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาของสังคมแต่อย่างใด

อีกทั้งในแนวทางข้อที่ 6 อ.ชาญวิทย์ ก็ยังชี้แจงว่า ในระบบมหาวิทยาลัยอย่างที่ เป็นอยู่ สภามหาวิทยาลัยมีปัญหา จำเป็นต้องได้รับการปฏิรูป เพราะมีอำนาจมากเกินไป **(6) ปฏิรูปองค์กรภายในของมหาวิทยาลัย ทำให้สภามหาวิทยาลัยเป็น "สถานนโยบาย" อย่างแท้จริง มีการประชุมเพียงปีละ 2 ครั้ง แทนการทำงานบริหารประจำและประชุมกันถึงปีละ 12 ครั้ง คัดเลือกกรรมการสภามหาวิทยาลัยจากผู้ที่ทรงคุณวุฒิและสนใจในเรื่องของการศึกษาอย่างแท้จริง แทนการแต่งตั้งนักการเมืองหรือนักธุรกิจการค้า....**

ข้อเท็จจริงเบื้องต้นเหล่านี้ ทำให้ผมเห็นว่าบทความแรก มีข้ออ่อนที่ไม่สนับสนุนความเชื่อของผู้เขียนเอง หรือไม่ตอบใจอยู่ที่ผู้เขียนมีนัยยะต้องการให้มหาวิทยาลัยยังคงอยู่ในระบบแบบเดิม

ส่วนในบทความที่สอง ของ อ.ใจ สมมติฐานหรือความเชื่อของอาจารย์ในฐานะนักเศรษฐศาสตร์การเมือง ก็คือ อะไรที่เป็นทุนนิยม อะไรที่ควบคุมด้วยระบบหรือกลไกตลาด ทุกอย่างจะเลวร้ายไปเสียหมด และเชื่อว่าการเรียกร้องให้รัฐเลิกงดลดการสนับสนุนงบประมาณให้มหาวิทยาลัย แล้วให้กลไกตลาดเข้ามาจัดการแทน เป็นเรื่องไม่ดีสำหรับบริการสาธารณะอย่างระบบการศึกษา และที่สำคัญ อ.ใจสรุปว่า เสรีภาพทางวิชาการ กับ การอยู่นอกระบบ ไม่ได้เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน

อ.ใจ ได้เขียนบรรยายถึงความไม่ดีของระบบเอกชนและกลไกตลาด โดยสรุปประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น คือ (1) ประสิทธิภาพ (2) การบริหารงานบุคคล ที่จะเน้นความคล่องตัว ไม่เน้นกฎเกณฑ์ ไม่สนับสนุนให้มีสหภาพเพื่อคานอำนาจบริหาร และ (3) การบริหารมหาวิทยาลัยในนามสภามหาวิทยาลัย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าที่น่ารับฟังมีเพียงประเด็นเดียว คือ เรื่องของประสิทธิภาพ ซึ่ง อ.ใจชี้ว่า ประสิทธิภาพในมุมมองเสรีนิยม คือ การทำกำไรให้มากขึ้น ซึ่งตรงกันข้าม กับ ประสิทธิภาพในมุมมองของสังคมนิยม ต้องการบริการคนจนให้มากขึ้น

เพราะประเด็นเรื่องของการบริหารมหาวิทยาลัยโดยคนกลุ่มเล็กในนาม "สภามหาวิทยาลัย" ในมุมมองของผม เห็นว่า ไม่เกี่ยวกับ ความเป็นนอกระบบหรือในระบบแต่อย่างใด เพราะแม้แต่ มหาวิทยาลัยในระบบเอง อ.ชาญวิทย์ ก็ยังเสนอให้ปรับปรุง ดังปรากฏในแนวทางที่ **(6) ปฏิรูปองค์กรภายในของมหาวิทยาลัย ทำให้สภามหาวิทยาลัยเป็น "สถานนโยบาย" อย่างแท้จริง มีการประชุมเพียงปีละ 2 ครั้ง แทนการทำงานบริหารประจำและประชุมกันถึงปีละ 12 ครั้ง คัดเลือกกรรมการสภามหาวิทยาลัยจากผู้ที่ทรงคุณวุฒิและสนใจในเรื่องของการศึกษาอย่างแท้จริง แทนการแต่งตั้งนักการเมืองหรือนักธุรกิจการค้า.... หรือการเข้ามาดำรงตำแหน่งเพียงเพื่อเกียรติยศ ชื่อเสียง ฯ**

และ ประเด็นเรื่องของการบริหารงานบุคคลนั้น ในมุมมองผมจะช่วยแก้ไขปัญหา การทำงานแบบเข้าขามเย็นขามของระบบราชการในมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี นั่นหมายถึง จะยิ่งช่วยทำให้การใช้เงินของรัฐคุ้มค่างานมากขึ้น

กลับมาถกเถียงในประเด็นเรื่องประสิทธิภาพ อ.ใจ บอกว่า เมื่อออกนอกระบบ มหาวิทยาลัยจะต้องการทำอะไรให้มากที่สุด (เนื่องจากรัฐบาลลดงบประมาณ) ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ เช่น ตัดสวัสดิการพนักงาน ตัดวิชาที่คนสนใจน้อย เช่น วรรณคดี พิสิกส์ทฤษฎี ไม่เพิ่มหนังสือในห้องสมุด ไม่เพิ่มอาจารย์ (ลดต้นทุน) ในทางตรงข้าม

จะเพิ่มวิชาการบริหารธุรกิจ วิชาทำเงินอย่างกอล์ฟ เพิ่มจำนวนนักศึกษา เพิ่มค่าเทอม (เพิ่มรายได้) ซึ่งจะส่งผลให้คนจนไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านการศึกษาได้ (ประเด็นการเพิ่มค่าเทอมนี้ จะจริงหรือไม่ จะได้แสดงข้อเท็จจริงส่วนถัดไป)

คำอธิบายในเรื่องประสิทธิภาพ = กำไรสูงสุด ของ อ.ใจ นั้น มีข้อโต้แย้งสำคัญอยู่อย่างน้อย 3 ประการ

1) คือ เมื่อพิจารณาในมุมที่ว่า การศึกษาเป็นสินค้าในตลาดที่มีผู้ผลิตอยู่หลายราย และอาจมีหลายเกรด หลายคุณภาพให้เลือกได้ การตั้งราคาสินค้าตามอำเภอใจ โดยเฉพาะการตั้งราคาสินค้าให้สูงกว่าเจ้าอื่นๆ เพื่อหวังกำไร จะมีผลทำให้ยอดขายสินค้า หรือกำไรลดลง จนถึงขาดทุน กลไกการตลาดจะทำหน้าที่กดดันให้เจ้าของสินค้าต้องลดราคาสินค้าตัวเองลงมา เพื่อแข่งขันกับเจ้าอื่นที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน ดังนั้นจึงเป็นไปได้เลย ที่เจ้าของสินค้าจะทำลายสินค้าตัวเอง โดยไม่พัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้น (เพิ่มจำนวนหนังสือ จ้างอาจารย์ที่มีชื่อเสียง ปรับปรุงระบบบริการต่างๆ ในมหาวิทยาลัย)

2) อ.ใจ เชื่อว่า สินค้าที่มีผู้ซื้อสนใจน้อย อย่างวิชาวรรณคดีที่สอนอยู่ในมหาวิทยาลัยจะถูกตัดทิ้ง ซึ่งก็เป็นจริงในตลาดทุนนิยม แต่ข้อเท็จจริงอีกประการหนึ่งที่ไม่ควรลืม ก็คือ สินค้าที่จะขายได้ จำเป็นต้องสร้างความแตกต่าง (differentiation) เพื่อมีส่วนในการสร้างกำไรระยะยาวและความมั่นคงของแบรนด์มหาวิทยาลัย

แต่การมุ่งสร้างความแตกต่างเพื่อให้เกิดการทำกำไรชั่วคราว อย่างการสร้าง “วิชา” ที่สามารถให้เงินได้ง่ายๆ ตามกระแสแฟชั่นที่สนใจชั่วคราว อย่างวิชา กอล์ฟ จะไม่สามารถสร้างความมั่นคงของแบรนด์มหาวิทยาลัยได้ในระยะยาว แต่กลับจะกลายเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่ามากกว่า

ดังนั้น การสร้างความแตกต่างให้กับวิชาที่มีการเรียนการสอน (แต่อาจมีคนสนใจน้อย) มีองค์ความรู้ มีบุคลากรอยู่แล้ว น่าจะทำได้ง่ายกว่า และคุ้มค่ากว่าในระยะยาว

และ 3) อ.ใจ เชื่อว่า เมื่อบริการด้านศึกษาเป็นสินค้าในตลาดที่มีราคาสูง จะทำให้คนยากจนเข้าไม่ถึงนั้น ข้อเท็จจริงนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเมื่อมหาวิทยาลัยออกนอกระบบ แต่มันได้เกิดขึ้นและดำรงอยู่แล้ว ในขณะที่มหาวิทยาลัยอยู่ในระบบอย่างที่เป็นอยู่ ด้วยระบบการแข่งขันแบบแพ้คัดออก คนที่โอกาสมากจึงไม่ใช่คนจน และที่สำคัญเมื่อพิจารณาสัดส่วนของรวมของทั้งประเทศ จะพบว่า ร้อยละของนักเรียน ต่อนักเรียนทั้งหมดที่สามารถเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาได้มีเพียงร้อยละ 15 หรือ ประมาณ 2.2 ล้านคนต่อประชากรนักเรียนประมาณ 14 ล้านคน⁴ (ตัวเลขปี 2551) นั่นหมายความว่า คนจนจำนวนมากเข้าไม่ถึงระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมและมัธยมแล้ว

ในทางตรงข้าม การอยู่นอกระบบและกลไกราคาต่างหาก ที่จะเป็นเครื่องรับประกันว่าคนจำนวนมากจะสามารถเข้าถึงมหาวิทยาลัยได้ เพราะหากค่าใช้จ่ายในการเรียนมหาวิทยาลัยมีราคาแพงจนเกินไป ก็จะไม่มีการเรียนเข้าเรียน จนกว่ามหาวิทยาลัยจะปรับลดราคาลงมาเพื่อรองรับ นักเรียนจำนวนมากที่สามารถจะจ่ายได้

⁴ ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ <http://eis.moe.go.th/eis/stat51/T0002.htm>

กล่าวโดยสรุป ในความเห็นของผม บทความทั้งสองข้างต้นมีจุดอ่อนในการเขียนข้อเสนอแนะสนับสนุนสมมติฐาน ไม่ว่าจะ เป็นสมมติฐานเพื่อยืนยันว่า มหาวิทยาลัยในระบบแบบเดิมดีกว่า ดังข้อเขียนของ อ.ชาญวิทย์ เพราะแนวทางที่อาจารย์เขียนนั้น ต่างชี้ให้เห็นว่า ระบบเดิมที่เป็นอยู่จำเป็นต้องมีการปฏิรูปอย่างรอบด้าน ไล่ตั้งแต่ระบบบริหารสูงสุด ระบบบริหารจัดการ รวมถึง “ระบบราชการโดยรวม” ขณะที่แนวทางที่เป็นข้อเสนอว่าครั้ง ก็มีความขัดแย้งกันเอง ไม่ได้สอดคล้องซึ่งกันและกันเพื่อเป็นการยืนยันสมมติฐาน นั้นทำให้ข้อเขียนแรกไม่ได้โน้มน้าวให้เชื่อตาม แต่ยิ่งทำให้เห็นว่า ระบบเดิมจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลง

หรือ สมมติฐานเพื่อยืนยันว่า การแปรรูปมหาวิทยาลัยไปอยู่นอกระบบราชการเลวร้ายกว่า เพราะเป็นทุนนิยมและใช้กลไกตลาดจัดการ ดังข้อเขียนของ อ.ใจ นั้น ก็อธิบาย ประเด็นหลักสำคัญของการอยู่นอกระบบ ในเรื่องประสิทธิภาพ หรือ การทำกำไรสูงสุด รวมถึงการแข่งขันในตลาดการบริการการศึกษาได้ไม่ครบถ้วนและสมบูรณ์ ภายใต้ที่แบนด์ของสินค้าที่มีคุณค่าที่แตกต่างไปจากสินค้าทั่วไปในตลาด และยังมีข้อโต้แย้งเรื่องคนจนที่จะเข้าไม่ถึงบริการการศึกษา ซึ่งข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ก็คือ คนจนนั้นเข้าไปถึงบริการทางการศึกษาอยู่แล้ว โดยไม่จำเป็นว่าจะอยู่ในระบบหรือนอกระบบ

ข้อสังเกตสอง

ในส่วนที่สองนี้ ผมมีประเด็นข้อสังเกตเกี่ยวกับคำถามบางประการที่มีต่อ มหาวิทยาลัยนอกระบบ ได้แก่

มหาวิทยาลัยนอกระบบ หารายได้ด้วยการเพิ่มค่าเทอมแพงจริงหรือ

เมื่อนำค่าเทอมของมหาวิทยาลัยที่ออกนอกระบบรุ่นแรก ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และ ม.มหิดล เปรียบเทียบ กับ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (หาดใหญ่) ที่ยังอยู่ในระบบ ในสาขาวิชา วิศวกรรมศาสตร์ และแพทยศาสตร์ มีข้อมูลดังนี้ (ข้อมูล สำหรับปี 2555)

มหาวิทยาลัย	สาขาวิศวกรรมศาสตร์	สาขาแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์ (แปรสภาพ)	18,000 บาท / เทอม	18,000 บาท/เทอม
เชียงใหม่ (แปรสภาพ)	10,000 บาท / เทอม (ประมาณ)	25,000 บาท/ปี (ประมาณ)
ธนบุรี (แปรสภาพ)	14,000 บาท / เทอม	
มหิดล (แปรสภาพ)	17,250 บาท/เทอม	19,000 บาท/เทอม
สงขลานครินทร์ (ในระบบ)	15,000 บาท / เทอม	23,000 บาท/เทอม
ธรรมศาสตร์ (ในระบบ)	18,200 บาท / เทอม	21,100 บาท/เทอม

จากข้อมูลตามตาราง มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ หรือการนำมหาวิทยาลัยออกนอกระบบ ไม่มีได้นัยยะโดยตรงต่อค่าเทอมแต่อย่างใด

มหาวิทยาลัยนอกระบบ ลดต้นทุนด้วยการไม่พัฒนาห้องสมุดจริงหรือ

นอกจากนี้ หากพิจารณาไปที่งบประมาณสำหรับห้องสมุด ซึ่ง อ.ใจ เชื่อว่า มหาวิทยาลัยที่ออกนอกระบบจะไม่ลงทุนเพื่อการพัฒนา หรือซื้อหนังสือ เพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดต้นทุน เราอาจพิจารณาได้จาก ข้อมูลงบประมาณบางส่วนของ สำนักหอสมุดจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัย	งบประมาณรายปี (ล้านบาท)				
	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554
ธรรมศาสตร์ (ในระบบ)	127.8	131.1	134.3	122.6	
มหิดล (นอกระบบ)		101	124	103	101
เชียงใหม่ (นอกระบบ)			119	124	121.8

หากพิจารณาจากงบประมาณที่สำนักหอสมุดของแต่ละมหาวิทยาลัยได้รับ ก็มีได้บ่งชี้ว่า การลงทุนของมหาวิทยาลัยนอกระบบจะลดต้นทุนโดยไม่พัฒนาห้องสมุดของมหาวิทยาลัยและคณะ

และแม้ว่า งบประมาณของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล ในปี 2553 และ 2554 จะลดลงตามลำดับ แต่หากเข้าไปดู งบประมาณที่ใช้เพื่อซื้อทรัพยากรสำหรับห้องสมุดโดยเฉพาะฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ก็ จะพบว่า สำนักหอสมุดใช้เงินลงทุนในส่วนนี้ เพิ่มขึ้นทุกปีนับตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นมา⁵

มหาวิทยาลัยนอกระบบกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ

ในยุคสมัยที่การเปลี่ยนแปลงการเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โลกทั้งโลกถูกเชื่อมร้อยไว้ด้วยระบบเครือข่าย internet และปัญหาที่ ซับซ้อนอย่างใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างที่ไม่สามารถจะแก้ไขได้ มีเรื่องราวและบทเรียนต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งแล้วแต่เป็นประโยชน์ต่อการคิดถึง มหาวิทยาลัยนอกระบบในรูปแบบอื่นๆ

- มหาวิทยาลัยผู้ประกอบการ (Entrepreneurial University)⁶ หรือ Academic entrepreneurship⁷ : การเป็น มหาวิทยาลัยนอกระบบ มีรูปแบบที่มีเป้าหมายทางสังคม แต่ใช้ รูปแบบทางธุรกิจเป็นตัวผลักดันการทำงานของ

⁵ ข้อมูลงบประมาณของสำนักหอสมุดของแต่ละมหาวิทยาลัยสามารถเข้าถึงได้ที่หน้า website ของสำนักหอสมุดเลย เช่น

<http://www.li.mahidol.ac.th/about/annual-tha.php> (ม.มหิดล),

<http://library.cmu.ac.th/cmuh/th/content/%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B3%E0%B8%9B%E0%B8%B5> (ม.เชียงใหม่), และ

<http://203.131.219.178/tulib/index.php/library-publications/annual-report> (และ ม.ธรรมศาสตร์)

⁶ เอกสารชื่อ Towards the Entrepreneurial University? ใน https://webpace.utexas.edu/cherwitz/www/articles/gibb_hannon.pdf

มหาวิทยาลัย เป็นแนวคิดที่ถูกผลักดันออกมาจากฝั่งยุโรป อเมริกา ซึ่งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤติการณ์ทางการเงิน

- Internet : ทำให้ต้นทุนในการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ถูกลงอย่างมหาศาล ปัจจุบัน มีมหาวิทยาลัยชั้นนำทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เปิดให้มีการเรียน online ทั้งแบบฟรี และแบบที่ต้องจ่ายเงิน

ล่าสุด บริษัท คอสเซรา ได้เปิดให้มีการเรียนแบบ online⁸ เกือบ 200 วิชา ทั้ง การแพทย์ บริหาร การจัดการ วิศวกรรม คอมพิวเตอร์ สังคมศาสตร์ ฯลฯ โดยมีมหาวิทยาลัยทั้งใน อเมริกาและอังกฤษ ที่เข้าร่วมสอนถึง 33 มหาวิทยาลัย (น่าจะมีเพิ่มอีก) แต่ละวิชา จะมีวีดีโอแลคเชอร์ ประมาณ 6-10 สัปดาห์ และมีการบ้านที่ต้องทำและส่งเมื่อเรียนและส่งการบ้านครบ (บางวิชาต้องสอบ mid term/final) ก็จะได้ ใบ certificate จาก อ. ผู้สอน

- สถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบใหม่ : ในประเทศไทย มีสถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบใหม่ที่อยู่นอกระบบราชการ และก็ไม่ได้มุ่งทำอะไร อีกทั้งยังมุ่งสร้าง นักศึกษา หรือ ผู้เรียน ให้ไปเป็นผู้ทำการเปลี่ยนแปลงสังคมในดีขึ้น มิได้มุ่งความเลิศทางวิชาการแบบมหาวิทยาลัยเดิมๆ ใฝ่ฝัน อาทิ เช่น สถาบันอาศรมศิลป์ ที่เปิดสอน ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต และสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต หรือ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (มหาวิทยาลัยซีวิต) ที่เปิดสอนทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท

กล่าวโดยสรุป

- บทความทั้งสอง มีอคติ หรือมีข้อจำกัดกับ การคิดถึงคำว่า “นอกระบบ” ทำให้ ติดกับ และคิดวนเวียนอยู่กับข้อเท็จจริงด้านเดียวของทุนนิยม กลไกตลาดแบบเดิม ที่เน้นกำไรสูงสุด โดยลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มรายได้ เป็นการเอาเปรียบคนจน ซึ่งทำให้ ผู้เขียนทั้งสองมองว่าไม่ควรนำมาใช้กับการบริการการศึกษา
- แต่จากข้อมูลและการให้เหตุผลของบทความทั้งสอง ซึ่งผมมีข้อโต้แย้งนั้น ทำให้ผมไม่อาจเชื่อตามที่ผู้เขียนตั้งใจจะเขียนได้

7

เอกสารชื่อ The Academic Entrepreneur: Myth or Reality for Increased Regional Growth in Europe?

http://www.iareg.org/fileadmin/iareg/media/papers/WP1_03g.pdf

8

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน <https://www.coursera.org/courses>